

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне науково-експертне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-40-25, 255-45-01; факс: 255-41-86

До реєстр. № 1174 від 29.08.2019
Народні депутати України
Ю. Тимошенко та інші

ВИСНОВОК

на проект Закону України «Про незворотність покарання за злочини проти обороноздатності держави в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту (незастосування строків давності)»

Законопроектом пропонується забезпечити незворотність притягнення до відповідальності осіб, які використали загрозу суверенітету та територіальній цілісності України в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України для вчинення злочинів з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди, а також доповнити Кримінальний кодекс України (далі – КК) новою ст. 113-1 («Підбив обороноздатності держави в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту»).

Головне управління, розглянувши поданий проект, не вважає за можливе підтримати його прийняття з огляду на наступні зауваження та пропозиції.

1. Звертаємо увагу, що пропозиція врегулювати суспільні відносини, що виникають у зв'язку із вчиненням злочинів особами, які використали збройну агресію Російської Федерації проти України задля особистого збагачення, на рівні окремого закону є недоречною. Доцільність правового регулювання вказаних відносин мала би бути з'ясована шляхом аналізу кола тих нормативно-правових актів, що вже регулюють дану сферу відносин. Так, суто декларативними та такими, що дублюють положення чинного законодавства щодо захисту національної безпеки України, варто визнати положення статей 1, 3 та 4 законопроекту, оскільки незворотність притягнення до відповідальності осіб, які використали загрозу суверенітету та територіальній цілісності України в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України для вчинення злочинів з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди, може бути забезпечена виключно законом про кримінальну відповідальність та ефективним застосуванням його норм.

Окрім того, офіційна дата початку збройної агресії Російської Федерації проти України наразі встановлена постановою Верховної Ради «Про Заяву

Верховної Ради України «Про відсіч збройній агресії Російської Федерації та подолання її наслідків»» від 21 квітня 2015 р. Зокрема, відповідно до абз. 1 п. 1 вказаної Постанови «Збройна агресія Російської Федерації проти України розпочалася 20 лютого 2014 року, коли були зафіксовані перші випадки порушення Збройними Силами Російської Федерації всупереч міжнародно-правовим зобов'язанням Російської Федерації порядку перетину державного кордону України в районі Керченської протоки та використання нею своїх військових формувань, дислокованих у Криму відповідно до Угоди між Україною і Російською Федерацією про статус та умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України від 28 травня 1997 року, для блокування українських військових частин. На початковій стадії агресії особовий склад окремих російських збройних формувань не мав розпізнавальних знаків». З огляду на це дублювання у ст. 2 проекту згаданого вище факту також, на наш погляд, є зайвим.

2. У пп. 1 п. 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» проекту пропонується доповнити КК новою статтею 113-1 «Підриг обороноздатності держави в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту» та встановити кримінальну відповідальність за: 1) продаж зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту із заниженням їх вартості з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди (ч. 1); 2) виробництво, продаж чи придбання неякісних зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна при виконанні державного оборонного замовлення в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту (ч. 2); 3) виробництво, продаж чи придбання неякісних зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна при виконанні державного оборонного замовлення в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди (ч. 3); 4) діяння, передбачене частиною першою цієї статті, якщо воно вчинене в великих розмірах або вчинене групою осіб за попередньою змовою (ч. 4); 5) діяння, передбачені частинами першою – четвертою цієї статті, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 5).

При цьому під продажем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна із заниженням їх вартості у цій статті слід розуміти продаж за цінами нижче ринкових (примітка до ст. 113-1 КК).

З такою пропозицією не можна погодитися з огляду на таке.

2.1. Аналіз чинного законодавства дозволяє стверджувати, що відповідальність за різноманітні прояви порушень у сфері розроблення, виготовлення, реалізації, ремонту, модернізації та утилізації військової техніки, військової зброї і боєприпасів до неї, організації й координації, а

також безпосереднього постачання товарів, виконання робіт та надання послуг на виконання державного оборонного замовлення, належним чином врегульована чинним законодавством України. Так, за різноманітні прояви порушення законодавства про закупівлі (наприклад, порушення порядку визначення предмета закупівлі; несвоєчасне надання або ненадання замовником роз'яснень щодо змісту тендерної документації; тендерна документація складена не у відповідності із вимогами закону; розмір забезпечення тендерної пропозиції, встановлений у тендерній документації, перевищує межі, визначені законом; неоприлюднення або порушення строків оприлюднення інформації про закупівлі; ненадання інформації, документів у випадках, передбачених законом; порушення строків розгляду тендерної пропозиції) передбачена адміністративна відповідальність (ст. 164-14 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

У свою чергу, продаж службовою особою, яка є відповідальною за організацію та проведення процедур закупівель, військового майна із заниженням його вартості та/або виробництво, продаж чи придбання неякісного військового майна з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди, що призвело до завдання істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб, мають кваліфікуватись як зловживання владою або службовим становищем (див. ст. 364 КК). Якщо ж зловживання своїм службовим становищем є лише способом заволодіння чужим майном, то такі діяння службової особи слід кваліфікувати за відповідною частиною ст. 191 КК «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем».

Окрім того, суспільні відносини у сфері здійснення процедур закупівлі продукції, виконання робіт та надання послуг оборонного призначення регламентуються й положеннями Господарського кодексу України (далі – ГК). Зокрема, якщо відповідне господарське зобов'язання вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, останнє може бути визнано судом недійсним. При цьому, згідно зі ст. 208 ГК, у дохід держави стягується все, що одержане обома сторонами за такими зобов'язаннями.

2.2. Назва ст. 113-1 КК «Підриг обороноздатності держави в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту» не повною мірою відображає її зміст. Зокрема, в контексті згаданої статті йдеться про продаж військового майна в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту із заниженням їх вартості з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди та виробництво, продаж чи придбання неякісного військового майна при виконанні державного оборонного замовлення в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту. Водночас підриг обороноздатності держави може проявлятися у найрізноманітніших формах (наприклад, безпідставна ліквідація чи розформування військових частин чи з'єднань, розукомплектування військової техніки і приведення її у непридатний для застосування стан, умисне недбале зберігання зброї, боєприпасів, військової техніки та спорядження, умисне невжиття заходів,

спрямованих на забезпечення військових формувань необхідними озброєнням, спорядженням, технікою тощо) і не зводиться до діянь, про які йдеться у тексті статті.

2.3. Викликає зауваження пропозиція щодо розміщення складу злочину, передбаченого ст. 113-1 КК, у розділі I Особливої частини КК «Злочини проти основ національної безпеки України». Родовим об'єктом розташованих в даному розділі складів злочинів є національна безпека України, тобто захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Об'єктом же запропонованого у проекті складу злочину слід вважати встановлений законом порядок здійснення службовими особами своїх повноважень, а також порядок здійснення господарської діяльності – залежно від спрямованості умислу.

2.4. У санкціях ч. ч. 1 – 3 ст. 113-1 КК передбачається такий додатковий обов'язковий вид покарання, як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, у санкціях ч. ч. 4 та 5 цієї статті – аналогічне покарання на строк до семи років та до десяти років відповідно. Однак згідно з ч. 1 ст. 55 КК позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене як додаткове покарання на строк від одного до трьох років (за виключенням випадків призначення даного виду покарання як додаткового у справах, передбачених Законом України «Про очищення влади», та за вчинення кримінального правопорушення проти виборчих прав і свобод громадянина, передбачених ст. ст. 157 – 160 КК).

Окрім того, серед альтернативних основних видів покарань у межах санкції ч. 5 ст. 113-1 КК вказується на позбавлення волі на строк від п'ятнадцяти до двадцяти років, тоді як даний вид покарання встановлюється на строк від одного до п'ятнадцяти років (див. ч. 2 ст. 63 КК).

2.5. Законопроект містить низку техніко-юридичних недоліків. Так, з точки зору законодавчої техніки кримінального закону, спосіб формулювання диспозиції ч. 3 ст. 113-1 КК (у редакції проекту) слід визнати недосконалим. Замість дублювання приписів ч. 2 вказаної статті, що відрізняються лише відсутністю вказівки на мету одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди, варто було би вжити словосполучення «Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене з метою ...». Нехарактерною для кримінального законодавства є й пропозиція передбачити у примітці до ст. 113-1 КК положення про те, що ринкова ціна визначається експертизою, оскільки доказування факту вчинення певного суспільно небезпечного діяння забезпечується нормами кримінального процесуального законодавства України.

Принагідно зауважимо, що у зв'язку з пропозицією щодо доповнення закону про кримінальну відповідальність новою ст. 113-1, одночасно мали би бути запропоновані зміни й до ч. 2 ст. 297-1 «Загальні положення спеціального досудового розслідування» Кримінального процесуального кодексу України.

2.6. Звертаємо увагу, що 11 червня 2020 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури внесення змін» від 19.05.2020 № 619-IX, яким, у тому числі, внесено зміни до КК. Зокрема, відповідно до ч. 6 ст. 3 КК «зміни до законодавства України про кримінальну відповідальність можуть вноситися виключно законами про внесення змін до цього Кодексу та/або до кримінального процесуального законодавства України, та/або до законодавства України про адміністративні правопорушення». Проте у законопроекті пропозиція про внесення змін до КК міститься у розділі II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про незворотність покарання за злочини проти обороноздатності держави в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту», що суперечить зазначеним вище положенням чинного законодавства України про кримінальну відповідальність.

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: В. Попович, Є. Корнієнко

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ТИХОНЮК СВІТЛАНА АНДРІЇВНА

Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA104000000733B42008E588D01

Дійсний до: 27.05.2021 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 16/03-2021/22342 від 27.01.2021

363356